

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

MANEVİYAT ÜZERİNE ETÜTLER

RABI LORD JONATHAN SACKS'İN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Şofetim:

Tevazuun Büyüklüğü

Bir cemaat liderinin yapmış olduğu çalışmaları kutlamak için düzenlenen akşam yemeğinde, konuk konuşmacı bu liderin birçok önemli niteliğini takdirle anmıştı: adanmışlığını, gayretli çalışmasını ve ileri görüşlülüğünü. Yerine oturmasının ardından gecenin kahramanı olan lider ona doğru eğildi ve "Bir şeyden bahsetmeyi unuttun" dedi. "Nedir?" diye sordu konuşmacı. Lider cevap verdi: "Tevazuum."

Gerçekten de böyledir. Büyük liderlerin birçok niteliği vardır, ancak tevazu genellikle bunlardan biri değildir. Ender istisnalar haricinde, liderler, yüksek ölçüde bir benlik saygısıyla birlikte, hırslı olma eğilimi gösterirler. Kendilerine itaati, onurlandırılmayı, saygı görmeyi, hatta kendilerinden korkulmasını beklerler. Bazen bu üstünlük tavrına, onu açıkça vurgulamak için özel bir çaba göstermeden de bürünebilirler – Eleanor Roosevelt bunu "görünmez bir taç takmak" sözleriyle ifade etmişti – ama bununla tevazu arasında fark vardır.

Bu da *peraşamızdaki* hükümlerden birini beklenmedik ve etkili bir hale getirmektedir. Tora bir kraldan bahsetmekte ve Lord Acton'un "Güç yozlaştırır ve mutlak güç mutlaka yozlaştırır"¹ sözleriyle ifade ettiği gerçeğin bilinciyle, antik çağda bir kralın etkisinde kaldığı baştan çıkarıcı üç etkene işaret etmektedir. Bir kralın, demektir Tora, çok sayıda at veya kadın veya servet biriktirmemesi

¹ Piskopos Mandell Creighton'a bir mektup, 5 Nisan 1887. Düzenlemesi J. N. Figgis ve R. V. Laurence tarafından yapılan *Historical Essays and Studies* [Tarihi Makale ve Etütler] (London: Macmillan, 1907) içinde yayımlanmıştır.

gerekir – bunlar, asırlar sonrasında Kral Şelomo'nun düşeceği üç tuzaktır. Sonra şöyle ekler Tora:

Kraliyet tahtına çıkmasıyla birlikte bu Tora'nın ikinci bir kopyasını... bir tomar üstüne yazmalıdır. [Bu tomar daima] yanında olmalı ve hayatının tüm günlerinde onu okumalıdır. Bu sayede Tanrı'sı *A-Şem*'den çekinmeyi öğrenecek, bu Tora'nın tüm sözlerini ve bu hükümleri gözetip uygulayacaktır ki *kendisini kardeşlerinden üstün görmesin* ve emirden sağa veya sola sapmasın. Bu sayede Yisrael'in içinde, krallığı üzerindeki günlerini uzun kılacaktır – hem o hem oğulları. (Devarim 17:18-20)

Eğer hepimizin onurlandırmakla yükümlü olduğu bir krala bile, mütevazı olması emrediliyorsa – "*kendisini kardeşlerinden üstün görmesin*" – geri kalanlarımız için de bu tabii ki kat kat doğrudur. Yahudi halkının ezelden beri sahip olduğu en büyük lider olan Moşe, "çok mütevazı idi – yeryüzündeki diğer herkesten daha çok" (Bamidbar 12:3). Acaba mütevazı olduğu için mi büyüktü, yoksa büyük olduğu için mi mütevazı idi? Her halükârda, Rabi Yohanan, Bizzat Tanrı hakkında "Nerede O'nun büyüklüğünü bulursanız, aynı yerde O'nun tevazuunu bulursunuz" demiştir.²

Bu, Yahudiliğin maneviyat tarihinde meydana getirdiği gerçek devrimlerden biridir. Antik dünyada bir kralın alçakgönüllü olması gerektiği fikri, insanlara saçma gelirdi. Bugün bile, Mezopotamya

² Pesikta Zutrata, Ekev.

ve Mısır harabe ve kalıntılarında, hükümdarlar tarafından, kendi onurlarına oluşturulmuş olan neredeyse sonu gelmez bir gösteriş projeleri dizisine tanık olmaktadır. Abu Simbel'deki tapınağın önünde II. Ramses'in kendisine ait dört ve Kraliçe Nefertiti'ye ait iki heykel vardı. Bu heykeller, yaklaşık 10 metre yükseklikleriyle, Lincoln'un Washington'daki heykelinin neredeyse iki katı boyundaydı.

Aristo, tevazuun bir erdem olduğu fikrini anlamakta güçlük çekti. Onun için *megalopsychos*, yani yüce ruhlu insan, insan ırkının genel güruhu karşısındaki şahsi üstünlüğünün bilincindeki bir aristokrattı. Tevazu – itaat, kulluk ve kendini alçaltma ile birlikte – daha düşük tabakalar; yani yönetmek için değil, yönetilmek için doğmuş olanlar içindi. Bir kralın mütevazı olması gerektiği fikri, Yahudilik tarafından tanıtılmış ve daha sonraları Hıristiyanlık tarafından da benimsenmiş, son derece yeni bir fikirdi.

Bu, maneviyatın bizim hareket etme, hissetme ve düşünme şeklimiz üzerinde nasıl fark yarattığının açık bir örneğidir. *Huzurunda durduğumuz bir Tanrı'nın var olduğuna inanmak, dünyamızın merkezi olmadığımız anlamına gelir.* Bu merkez Tanrı'dır. "Ben toz ve külden ibaretim" demişti inancın babası Avraam. "Ben kimim ki?" demişti peygamberlerin en büyüğü Moşe. Bu onları ezik veya dalkavuk hale getirmemişti. Avraam, tam da kendisini toz ve külden ibaret olarak tanımladığı anda, Tanrı'nın, Sedom ve diğer ova şehirlerini cezalandırma düşüncesinin ne kadar adil olduğunu sorgulamıştı. İnsanların en alçakgönüllüsü olan Moşe'yi Tanrı'ya halkı affetmesi için ısrar eden ve aksi takdirde "Yazmış olduğun kitabından beni sil" diyen. Bunlar, insanlığın ezelden beri üretmiş olduğu en cüretkâr ruhlardı.

İbranicede iki sözcük arasında temel bir fark vardır: *anivut*, "tevazu"; ve *şiflut*, "kendini alçaltma". Bunlar birbirinden o kadar farklıdır ki Rambam, tevazuu, *şiflut* ile gurur arasındaki orta yol olarak tanımlamıştır.³ Tevazu düşük özsaygı değildir. O *şifluttur*. Tevazu, kendi değerinizi tanyor ve bu konuda başkalarının onayına ihtiyaç duymayacak kadar kendinizi güvende hissediyor olduğunuz anlamına gelir. Mütevazı olmak, başkalarından daha akıllı, daha zeki, daha yetenekli

veya daha başarılı olduğunuzu göstermek suretiyle kendinizi kanıtlamak zorunda hissetmemek demektir. Kendinizi güvende hissetmektesinizdir, zira Tanrı'nın sevgisiyle yaşamaktasınızdır. Siz kendinize inanmadığınız zaman bile O size inanmaktadır. Kendinizi başkalarıyla kıyaslamaya ihtiyacımız yoktur. Sizin kendi göreviniz vardır, onların kendi görevleri vardır ve bu da sizi rekabete değil, işbirliğine sevk eder.

Tevazu, başka insanları görebilmekte ve onları oldukları şekilde takdir etmekte olduğunuz anlamına gelir. Onlar sadece kendi yansımanızı görmek için baktığınız bir dizi aynadan ibaret değildir. Kendinizden eminken başkalarına değer verebilirsiniz. Kimliğinizden güven duyduğunuz zaman, sizin gibi olmayan insanları takdir edebilirsiniz. Tevazu, benliğin dışı doğru dönmüş halidir. "Mesele ben değilim" anlayışına varmış olmaktadır.

Henüz 1979'da, Christopher Lasch, *The Culture of Narcissism (Narsistlik Kültürü)* başlığını ve *American Life in an Age of Diminished Expectations (Beklentilerin Azaldığı Bir Çağda Amerikan Hayatı)* alt başlığını taşıyan bir kitap yayımlamıştı. Kehanet gibi bir kitaptı. Lasch bu eserinde, aile, cemaat ve inançta gerçekleşen kırılmanın, bizi temelde güvensiz, kimlik ve değerler gibi geleneksel desteklerden yoksun bıraktığını öne sürmüştü. *Selfileri*, Facebook profillerini, insanların üzerlerine geçirdikleri tasarımcı etiketli pahalı ürünleri ve "kendi reklamım"ın diğer birçok formunu görece kadar uzun yaşamamıştı, ama bunları görseydi şaşırmazdı. Narsisizm, diye öne sürmüştü Lasch, bir güvensizlik şeklidir; insanın sürekli olarak başkalarının onayına ve kendisine düzenli olarak özsaygı enjekte edilmesine ihtiyaç duymasıdır. Oldukça basit bir dille ifade edersek, bu, yaşamanın en iyi yolu değildir.

Bazen, narsistlik ve dini inancı kaybetmenin el ele gittiğini düşünürüm. Tanrı'ya inancımızı kaybettiğimiz zaman, bilincin merkezinde geriye kalan tek şey ego olur. Çağdaş ateistlerin en büyüğü Nietzsche'nin, alçakgönüllülüğü erdem değil, kusur olarak görmüş olması bir tesadüf değildir. Nietzsche bunu, zayıfın güçlü karşısındaki intikamı olarak tanımlamıştı. Son çalışmalarından birine "Neden Bu Kadar Akıllıyım"⁴ adını vermesi de kazara değildir. Nietzsche bunu yazmasından kısa bir süre sonra,

³ Rambam, *Şemona Perakim, perek 4; Avot 4:4* açıklaması. *İlhot Teşuva 9:1*'de Rambam, *şiflut* terimini, *malhut*, yani hükümranlık teriminin aksi olarak tanımlar.

⁴ *Ecce Homo* olarak adlandırılan çalışmanın bir kısmı.

hayatının son on bir yılı boyunca kendisini ele geçiren delilik haline düşmüştü.

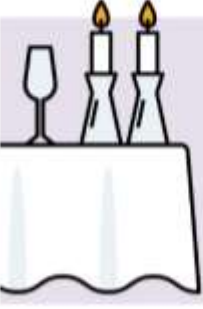
Ancak tevazuun önemini anlamak için dindar olmanız şart değildir. 2014 yılında Harvard Business Review “En iyi liderler, alçakgönüllü liderlerdir” sonucunu ortaya koyan bir araştırma yayınladı.⁵ En iyi liderler, eleştirilerden ders çıkarırlar. Başkalarına yetki verecek ve katkılarını övecek kadar özgüven sahibidirler. Daha büyük bir iyilik uğruna kişisel riskler alırlar. Sadakat ve güçlü bir ekip ruhu telkin ederler. Ve liderler için geçerli olan, birer eş, ebeveyn, iş arkadaşı, cemaat mensubu ve arkadaş olarak her birimiz için de geçerlidir.

Hayatımda karşılaştığım en mütevazı insanlardan biri, Lubaviçer Rebbe, Rabi Menahem Mendel Schneerson’du. Onda kendisini aşağılamak diye bir şey yoktu. Kendisini sessiz bir vakarla taşırdı. Kendinden emindi ve neredeyse krallara özgü bir duruşu vardı. Ama onunla baş başa kaldığımız zaman, size odadaki en önemli kişi olduğunuz hissini verirdi. Bu olağanüstü bir yetenekti. “Taçsız krallık” denebilirdi. “Sıradan giysiler içinde asalet” diye tanımlanabilirdi. Bana, tevazuun kendinizi küçük görmek olmadığını öğretmişti. Tevazu, başka insanların içlerinde büyüklük olduğunu düşünmektir.

Ezra Taft Benson “gurur, *kimin* haklı olduğuyla ilgilenir; tevazu, *neyin* doğru olduğuyla ilgilenir” demiştir. Tanrı’ya sevgiyle hizmet etmek, demiştir Rambam, gerçekten doğru olanı, başka hiçbir sebeple değil, sadece gerçekten doğru olduğu için yapmaktır.⁶ Sevgi, özgecidir. Affedicilik, özgecidir. Fedakârlık da öyledir. Egoyu evrenimizin merkezine yerleştirdiğimiz zaman, sonunda herkesi ve her şeyi kendi amaçlarımız için birer araca dönüştürürüz. Bu onları küçültür; ve o da bizi küçültür. Tevazu, ‘ben’den büyük olanın ışığında yaşamak demektir. Tanrı hayatlarımızın merkezinde olduğu zaman, kendimizi yaratılışın ihtişamına ve diğer insanların güzelliğine açarız. Ego ne kadar küçük olursa, dünyamızın yarıçapı da o kadar büyük olur.

⁵ Jeanine Prime ve Elizabeth Salib, ‘The Best Leaders are Humble Leaders’, *Harvard Business Review*, 12 Mayıs 2014.

⁶ Rambam, *İlhot Teşuva* 10:2.

Şabat Sofrasında

1. Bir kralın (ve belki de herhangi bir türden bir liderin) kendisine bir Sefer Tora yazma kanununa neden ihtiyacı vardır?
2. Neden aşırı tevazuun *şifluta* (kendini alçaltma) yol açma tehlikesi vardır? Bunu nasıl bertaraf edebiliriz?
3. Tanrı'yı hayatlarımızın merkezine yerleştirmek, alçakgönüllülüğü elde etmemize nasıl olanak sağlar?

• Bu sorular, Rabi Sacks'ın bu haftaki Covenant & Conversation yazısının **Family Edition** versiyonundan alınmıştır. Nesilleri birbirine bağlayan, interaktif bir öğrenim için bu versiyonun bütününe şu bağlantıdan ulaşabilirsiniz: <https://www.rabbitsacks.org/covenant-conversation-family-edition/shoftim/the-greatness-of-humility/>

Family Edition şimdi Türkçe!